

En valgkamp gør ingen ny økonomi

Skrevet af: Jørgen Steen Nielsen
Oprettet 14/09/2011 - 19:50

»Du behøver ikke smile,« siger fotografen.

»Men vi taler om lykken,« siger Robert Costanza. Og smiler.

Det er nu ikke der, samtalen begynder. Det er snarere ved ulykken. Den økonomiske krise og den parallelle økologiske krise. Og den danske valgkamp hvor råbet på vækstens genkomst er temaet, der overskygger alle andre temaer, herunder klima- og miljøudfordringen. Som Socialdemokraternes leder Helle Thorning-Schmidt sagde under DR's afsluttende partilederrunde tirsdag aften:

»I har hørt mig sige rigtig mange gange i den her valgkamp: Valgkampen handler først og sidst om vækst.«

Robert Costanza er en af USA's ledende grønne økonomer, chef for Institute for Sustainable Solutions på Portland State University, Oregon, redaktør af det internationale tidsskrift Solutions om grøn økonomi og på kortvarigt besøg i København. At det falder sammen med valgkampens slutspurt er tilfældigt, men det huer ham ikke at få refereret, hvad valgkampens hovedtema er.

»Danmark er blandt de mere avancerede lande, når det gælder at indlede rejsen mod et fossilfrit og bæredygtigt samfund. Derfor er det da skuffende, hvis der i jeres valgkamp alene råbes på vækst, uden at nogen åbenbart tænker over, hvordan der kan skabes en økonomi, som lever op til ønsket om bæredygtighed og uafhængighed af fossil energi,« siger Robert Costanza.

Han er selv medlem af det internationale forskerhold, som forrige år i det videnskabelige tidsskriftet Nature indkredsede ni *planetary boundaries*, globale grænser, hvoraf tre klimaets, biodiversitetens og kvælstofkredsløbets smertegrænser allerede er overskredet, mens andre fosforkredsløbets og havenes suhedsgrad er meget tæt på.

»Jeg kan godt lide citatet '*Business as usual is the utopian fantasy*' at fortsætte som vi er vant til, er dét, der er utopisk. Jeg mener, vi står ved en skillevej. Det er ved at være åbenlyst, at endeløs vækst er en umulighed. Selv mainstreammedier skriver om det i dag. Det vanskelige spørgsmål er, hvordan vi gennemfører omstillingen fra den nuværende til en ny økonomi.«

Grøn vækst

I den danske valgkamp me-ner mange af partierne at kunne ophæve modsætningen ved at tale om 'grøn vækst'?

»Det er måske en strategisk måde at tale på. Det er jo ikke fordi, man skal ønske sig, at intet vokser eller ændrer sig. Jeg ønsker, at livskvalitet og menneskeligt velbefindende vokser. Men det, der ikke bliver

klart ved at tale om 'grøn vækst', er, at selve den konventionelle form for økonomisk vækst må opgives. I de overudviklede vestlige lande skal vi grundlæggende forbruge mindre, ikke mere. Og hvis vi sætter vækst i velbefindende eller lykke som mål, så vil det efter min opfattelse indebære, at den konventionelle vækst i BNP vil klinge af eller stoppe.«

Behøver der være en modsætning? Danske politikere er stolte over, at vi har præsteret økonomisk vækst i tre-fire årtier, stort set uden at energiforbruget er fulgt med op, fordi vi har været dygtige til at energieffektivisere.

»Vi skal gå efter energieffektivisering overalt, hvor det kan lade sig gøre, men der er grænser for denne afkobling. Man kan ikke fuldstændigt afkoble vækst i økonomien fra vækst i energiforbruget. Og man kan endnu mindre afkoble vækst i det materielle forbrug fra energiforbruget. Desuden er en del af den rapporterede afkobling en illusion, fordi energiforbruget knyttet til vores økonomiske vækst bare er flyttet et andet sted hen. Når vi i USA outsourcer industriproduktion og arbejdspladser til Kina, tager det sig ud som om, vi er blevet mere energieffektive, men reelt er energiforbruget og CO2-udledningen blot flyttet til kinesernes regnskab.«

Pas på sproget

Robert Costanza vil egentlig helst slippe for at snakke om vækst, nulvækst, modvækst og lign.: »Jeg mener, selve terminologien er en fælde. Min anbefaling til de danske politikere er, at de ændrer deres sprog og anlægger et bredere perspektiv. At de lader diskussionen handle om de egentlige mål, som mennesker stræber efter. Det er ikke vækst i traditionel BNP-forstand, men bedre livskvalitet, bæredygtighed, lighed, meningsfyldt arbejde. BNP-vækst er en abstraktion, som folk ikke kan mærke. Vækst i lykke kan nås trods eller måske ligefrem via nedgang i BNP.«

Han henviser til de undersøgelser samlet af forskerne Richard Wilkinson og Kate Pickett i bogen *Lighed* i går udsendt på dansk som dokumenterer, at menneskers stræben efter større materiel velstand i vor del af verden snarere bunder i ulighed end i absolutte behov for mere.

»Når folk i USA føler behov for en bolig på flere hundrede kvadratmeter, er det, fordi dem, de sammenligner sig med, har sådan en. Og når direktører skal have en løn, der langt overstiger, hvad de er i stand til at bruge, er det fordi, drivkraften er at have en større indkomst end de andre direktører. Det er et destruktivt kapløb, som der bør sættes grænser for til fordel for større lighed, der i sig selv fremmer andre værdier end vækst. Værdier, som hos de indianske folk i det nordvestlige Amerika, som i deres *potlatch*-ceremonier konkurrerer om, hvem der kan give mest væk frem for at skrabe mest til sig.«

Lykkeindekset

Belært af flere årtiers forskning og debat om økonomisk vækst, grænser for vækst og en ny ligvægtsøkonomi frygter Robert Costanza, at der skal kriser til, før vi for alvor begynder at stille om.

»Hvis økonomien kommer igennem den nuværende krise og begynder at vokse igen, øger det efterspørgslen på olie. Det vil presse priserne op og skabe nye kriser og barrierer for væksten. Nogle mener, denne prismekanisme og markedet i sig selv vil sikre omstillingen til ikke-fossile energikilder, men problemet er, at markedet først reagerer på grænserne, når økonomien har ramt dem. Markedet kan ikke planlægge.«

»Min personlige opfattelse er, at vi kommer til at støde hovedet mod det loft, der sættes af svindende oliereserver og tiltagende klimaproblemer, før budskabet for alvor trænger ind. Spørgsmålet er, hvor alvorlige disse kriser vil blive mit håb er, at de ikke bliver alt for smertefulde.«

Vi har jo krise lige nu. Og nærmest nulvækst. Ser du tegn på, at det befordrer holdningsskift og omstilling?

»Både og,« siger han.

Han peger på, at der mange steder i USA og Europa foregår lokale eksperimenter med nye økonomiske modeller og livsformer: »Portland, hvor jeg bor, er en international frontløber, når det gælder at bevæge sig mod bæredygtighed og CO2-reduktion. Og i selve staten Oregon er vi i samarbejde med guvernøren ved at forberede en scenarie-proces, hvor vi for borgerne beskriver fire-fem mulige fremtider, som de skal diskutere og tage stilling til. Hvis vi på den måde i fællesskab kan indkredse de ønskelige langsigtede mål, bliver de politiske redskaber for at nå dertil mere acceptable.«

Costanza peger også på, hvordan økonomer og politikere fra vest søger inspiration hos det lille kongerige Bhutan, hvor man har afløst bruttonationalproduktet, BNP, med et lykkeindeks, Gross National Happiness, GNH.

»I Bhutan har man indset, at den traditionelle økonomiske vækst, som førhen har sikret øget social velfærd, i dag skaber mindst lige så mange problemer, som den løser.«

Præsident Sarkozy og hans kommission om et alternativ til BNP er blandt dem, der har hentet inspiration i Bhutan. Den amerikanske regering er blandt dem, der tilsyneladende ikke har. Da den finansielle krise begyndte i 2008, talte Obama højt og længe om at gøre noget ved både økonomisk krise og klimakrise via investeringer i bl.a. vedvarende energi og grøn jobskabelse. *Green New Deal* var sloganet, mange brugte.

»Det hører vi ikke så meget om i dag. Præsidentens nye initiativ for jobskabelse er ikke lanceret som et grønt initiativ,« siger Costanza og henviser til Obamas tale til Kongressen i sidste uge, hvor vedvarende energi ikke med et ord blev nævnt som et af de satsningsområder, der skal skabe nye arbejdspladser.

Kriser baner vejen for forandring, men det er ifølge den grønne økonom en fejl at tro, at den nuværende krise i sig selv udløser den store omstilling selv om den i høj grad har med den traditionelle økonomis begrænsninger at gøre.

»Det her vil tage mange år, måske årtier. Vi må tænke i et længere tidsperspektiv end en valgkamp,« siger han.

Kilde: <http://www.information.dk/279103>